

CZĘŚĆ III PART III

WYBRANE PROBLEMY Z RACHUNKOWOŚCI SELECTED PROBLEMS OF ACCOUNTING

Karolina Gościńskiak

ZASTOSOWANIE WARTOŚCI GODZIWEJ DO WYCENY POLSKICH SPÓŁEK GIELDOWYCH W ŚWIETLE MSSF 1

Słowa kluczowe: MSSF 1, MSSF 13, pomiar wartości godziwej.

FAIR VALUATION OF POLISH PUBLICALLY-LISTED COMPANIES ON THE BASIS OF IFRS 1

Keywords: IFRS 1, IFRS 1, fair value measurement.

Wstęp

Mający miejsce na początku XXI wieku największy od lat kryzys finansowy (określany często mianem "kryzysu zaufania"), spowodował dyskusję o wiarygodności i użyteczności informacji sprawozdawczej, a także o tym, w jakim stopniu publikowane (często fikcyjne) informacje przyczyniły do tego kryzysu¹. Odbiorcami sprawozdań finansowych jest dziś szeroko rozumiana grupa użytkowników (interesariuszy)², zaś głównym celem rachunkowości finansowej – sprostanie rosnącym potrzebom informacyjnym tych użytkowników. Wcześniej interesariusze oczekiwali, aby sprawozdania finansowe w zrozumiałym sposób prezentowały wynik finansowy i kapitały własne jednostki, współcześnie oczekują informacji o wartości

---

¹Por.: M. Kwiecień, *Sprawozdawczość finansowa a kryzys finansowy*, artykuł na ogólnopolską Konferencję Naukową „Sprawozdawczość finansowa jako źródło informacji ekonomicznej, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Lublin 2009, s. 1.

² Pod pojęciem "grupy interesariuszy" (grupy interesów, ang. *stakeholders*) należy rozumieć osoby, podmioty i organizacje zainteresowane działalnością danego przedsiębiorstwa, mające lub mogące mieć wpływ na jego funkcjonowanie. Rozwój idei społecznej odpowiedzialności biznesu (CSR, ang. *corporate social responsibility*), przyczynił się do rozszerzenia tego grona o społeczeństwo ogółem.

przedsiębiorstwa³, oraz informacji (finansowych i niefinansowych) pozwalających na ocenę zdolności podmiotu do kreowania tej wartości⁴. Globalizacja i umiędzynarodowienie rynków finansowych stworzyły potrzebę ujednoczenia sprawozdań finansowych i przyczyniło się do opracowania międzynarodowych regulacji w tym zakresie. Porównywalność prezentowanych w sprawozdaniach finansowych informacji stała się przede wszystkim przedmiotem Dyrektyw Unijnych oraz Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej. Efektem prowadzonych prac było ustanowienie Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej⁵, na czele z MSSF 1 „Zastosowanie Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej po raz pierwszy”⁶. Standard ten zawiera konkretne wymagania stosowania zasad rachunkowości przy sporządzaniu sprawozdań finansowych według MSSF. Podstawowym celem MSSF 1 jest ułatwienie przejścia na normy standardów międzynarodowych spółkom giełdowym w Unii Europejskiej. Spółki te mają obowiązek prezentować jednostkowe bądź skonsolidowane sprawozdania finansowe w oparciu o zasady zawarte w MSSF-ach począwszy od roku 2005. Treść standardów stanowi także o porównywalności stanów oraz wyników lat obrachunkowych danej jednostki gospodarczej i o takowej porównywalności różnych spółek akceptujących MSSF po raz pierwszy od ustalonej daty.⁷

Jednym z zagadnień ujętych w MSSF 1 jest wycena pozycji aktywów lub zobowiązań finansowych do wartości godziwej w momencie początkowego ujęcia.⁸

---

³ Por.: E. Walińska, *Sprawozdawczość finansowa XXI wieku – bez granic?* [w]: „Rachunkowość wczoraj, dziś, jutro”, [red.:] T. Cebrowska, A. Kowalik, R. Stępień, SKwP, Warszawa 2007, s. 336–337.

⁴ Por.: G. K. Świdarska, *Wyzwania dla ekspertów rachunkowości wobec nowych koncepcji raportowania*, [w]: „Rachunkowość wczoraj, dziś, jutro”, [red.:] T. Cebrowska, A. Kowalik, R. Stępień, SKwP, Warszawa 2007, s. 323. Z końcem lat osiemdziesiątych XX wieku wyłoniły się współczesne koncepcje wartości, które za nadrzędny cel jednostek gospodarczych uważają maksymalizację ich wartości [Por.: K. Stępień, *Nadrzędne cele działalności jednostek gospodarczych*, Zeszyty Naukowe Akademii Ekonomicznej w Krakowie Nr 674, Kraków 2005.

⁵ Ang. *International Financial Reporting Standards (IFRS)* – standardy opracowywane przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (RMSR, ang. *International Accounting Standards Board, IASB*). W literaturze przedmiotu na określenie standardów międzynarodowych spotyka się skróty: "MSR", "MSSF" i "MSR/MSSF".

⁶ *MSSF 1 – Zastosowanie Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej po raz pierwszy*. [w:]: *Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej według stanu na dzień 1 stycznia 2011 r.* Część A. IFRS Foundation oraz Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, London-Warszawa 2011, s. A75

⁷ Biuletyn do czasopisma Rzeczpospolita „Rachunkowość 2006”, *Przewodnik po MSSF 1 Zastosowanie Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej po raz pierwszy*, Deloitte 2006, s. 8

⁸ J. Gierusz, K. Gościniak, B. Zackiewicz, *MSSF 1 Zastosowanie Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej po raz pierwszy*, *Międzynarodowe i krajowe*

Spółka przechodząca na MSSF może wycenić składniki rzeczowego majątku trwałego według wartości godziwej na dzień przejścia na MSSF⁹.

Jako zasadniczy cel artykułu przyjęto – na tle scharakteryzowania wyceny w wartości godziwej – przeanalizowanie kategorii wybieranych najczęściej za podstawę wyznaczania wartości godziwej przez polskie spółki giełdowe na dzień przejścia na MSSF.

Przy pisaniu opracowania posłużono się dedukcją i indukcją oraz metodą analizy dokumentów w odniesieniu do wybranych polskich spółek notowanych na Warszawskiej Giełdzie Papierów Wartościowych.

1. Wybrane problemy wyceny aktywów w wartości godziwej

Wartość jest pojęciem o charakterze ogólnym i wieloznacznym, odmiennie definiowanym w różnych dyscyplinach nauki. Termin ten wywodzi się z filozofii – zajmuje się nim dziedzina filozofii nazywana filozofią wartości; a także filozofia gospodarki, filozofia poznania, filozofia moralności i filozofia estetyki¹⁰.

Pojęcie wartości zajmuje też czołowe miejsce w teorii ekonomii, gdzie jest jedną z najważniejszych kategorii. Najczęściej wymienianymi miernikami wartości w literaturze ekonomicznej są¹¹:

- **rzeczywista (rzetelna, sprawiedliwa) wartość rynkowa** – cena, za jaką można nabyć aktywa w danym momencie, dysponując informacjami niezbędnymi do podjęcia racjonalnej decyzji,
- **wartość rynkowa** – cena, za jaką można dokonać transakcji aktywem na dostatecznie konkurencyjnym i otwartym rynku,
- **wartość inwestycyjna** – wartość dla konkretnego właściciela (inwestora), która odpowiada jego preferencjom,
- **wartość fundamentalna (wewnętrzna)** – odzwierciedlająca zdolność podmiotu do generowania dochodów dla właścicieli (inwestorów),

---

we regulacje sporządzania sprawozdań finansowych w praktyce, Difin, Warszawa 2007, s. 47–48

⁹ Wycena stanowi – z uwagi na istniejące rozbieżności pomiędzy polskimi uregulowaniami rachunkowości a Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej i amerykańskimi Ogólnie Akceptowanymi Zasadami Rachunkowości (ang. *Generally Accepted Accounting Principles (GAAP)*; regulacje te są publikowane przez amerykańską Radę Standardów Rachunkowości Finansowej /ang. *Financial Accounting Standards Board, FASB/*) – istotny problem podczas ustalania wartości spółek giełdowych.

¹⁰ Por.: J. Pieter, *Oceny i wartości*, Wydawnictwo „Śląsk”, Katowice 1973, s. 22.

¹¹ Por.: D. Zarzecki, 1999, *Metody wyceny przedsiębiorstw*, Fundacja Rozwoju Rachunkowości w Polsce, Warszawa, s. 52–54, [za:] W. Molenda, *Wartość godziwa – zastosowanie i procedury ustalania*, SKwP, Warszawa 2008, s. 7–8.

- **wartość sprawiedliwa** – kategoria spotykana w aktach prawnych i umowach, a także na gruncie etyki w biznesie.

Z uwagi na fakt, iż sprawozdanie finansowe stanowi dla szerokiego grona odbiorców podstawę oceny prawidłowości i skuteczności gospodarowania zainwestowanym kapitałem, ważne jest zagadnienie wiarygodnej i precyzyjnej wyceny wartości poszczególnych składników aktywów i zobowiązań¹² Rachunkowość, w trakcie swojego rozwoju, wykształciła dwa przeciwstawne podejścia do wyceny:

- transakcyjne (zdarzeniowe) - oparte na koszcie historycznym, i
- wartości – oparte na koncepcji wartości godziwej¹³.

Ich najważniejsze założenia ujęto w tabeli 1:

---

¹² Por.: M. Skoczek–Spychała, *Wycena składników Sprawozdania finansowego*, [W:] *Standardy rachunkowości w świetle wyzwań współczesnej gospodarki*, Tom II, *Analiza standardów rachunkowości*, [w:] Zb. Messner, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Katowicach, Katowice 2006, s. 453.

¹³ Por.: J. Gierusz, *Koszt historyczny czy wartość godziwa – dylematy wyceny w rachunkowości*, *Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości*, tom 62 (118), SKwP, Warszawa 2011, s. 113; P. Mućko, *Koncepcja zmian w sprawozdawczości finansowej spółek publicznych*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2008, s. 208–216; E. Engelgardt, *Rola wartości godziwej w procesie pomiaru wartości*, [w:] *Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia* Nr 32, *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego*, Szczecin 2011, s. 146–147.

Tabela 1. Wycena w rachunkowości – podstawowe różnice pomiędzy podejściem transakcyjnym i wartości

Podejście do wyceny Aspekt	Transakcyjne	Wartości
Podstawowe założenia	<ul style="list-style-type: none"> – wycena składników sprawozdania finansowego następuje według kosztu historycznego, – przychód ujmowany jest w momencie sprzedaży, – bilans stanowi rachunek reszt – zestawienie sald końcowych, kategorii ujmowanych na tych samych kontach księgowych. 	<ul style="list-style-type: none"> – wycena składników sprawozdania finansowego oparta na aktualnych cenach sprzedaży (wartościach godziwych), – przychód ujmowany każdorazowo, gdy wzrasta wartość aktywów lub maleją zobowiązania (zysk obejmuje więc część zrealizowaną i niezrealizowaną).
Główny cel sprawozdań finansowych	przekazanie użytkownikom informacji o zdarzeniach przeszłych	precyzyjne odzwierciedlenie wartości podmiotu
Element sprawozdania finansowego	rachunek zysków i strat	bilans

Źródło: Opracowanie własne

Kategoria wartości godziwej jako podstawy wyceny aktywów i zobowiązań ujętych w sprawozdaniu finansowym jest przewidziana w większości stosowanych obecnie systemach rachunkowości. Wartość godziwą według MSSF stanowi „kwota, za jaką na warunkach rynkowych składnik aktywów mógłby zostać wymieniony, a zobowiązanie wykonane, pomiędzy zainteresowanymi i dobrze poinformowanymi stronami”.

1 stycznia 2013 roku przyjęto do stosowania MSSF 13 Mierzenie wartości godziwej, który został opublikowany w maju 2011 roku przez Radę Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej. Z tego standardu mogą korzystać jednostki stosujące przepisy ustawy o rachunkowości, jako że w razie braku polskich przepisów, w tym krajowych standardów rachunkowości, można wykorzystać odpowiednie MSSF. Międzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej 13, który wszedł do porządku prawnego Unii Europejskiej na mocy Rozporządzenia Komisji (UE) Nr 1255/2012 z dnia 11 grudnia 2012 r.¹⁴, jest

¹⁴ Rozporządzenie Komisji (UE) Nr 1255/2012 z dnia 11 grudnia 2012 r. zmieniające rozporządzenie (WE) Nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy

standardem nietypowym, nie zawarto w nim wskazówek ani wymogów stosowania wartości godziwej, ale określono sposób, w jaki ustalać wartość godziwą w przypadku, gdy inny standard tego wymaga. Znaczna część standardu poświęcona jest objaśnianiu pojęć, stanowiących podstawę koncepcyjną nowej definicji wartości godziwej; przykładowo zawarto w nim charakterystykę wycenianej pozycji, definicję transakcji, określenie uczestnika rynku oraz określenie ceny.

Umieszczona w MSSF 13 definicja wartości godziwej stanowi, iż jest to „cena, która byłaby otrzymana w wyniku sprzedaży składnika aktywów lub zapłacona za przeniesienie zobowiązania w zwyczajnej transakcji między uczestnikami rynku w dniu wyceny”. Zatem wycena wartości godziwej składnika aktywów lub zobowiązania odbywa się na podstawie założeń, które przyjęliby uczestnicy rynku w celu ustalenia ceny składnika aktywów lub zobowiązania, przyjmując, że uczestnicy rynku działają w swoim najlepszym interesie gospodarczym.

Podstawowym problemem w praktycznym zastosowaniu wyceny wartości godziwej jest ustalenie wiarygodnych i rzetelnych technik jej pomiaru.

Ostatecznie ważnym jest, iż obowiązkiem jednostki jest stosowanie takich technik wyceny, które są odpowiednie do okoliczności i są dla tych technik dostępne dostateczne dane do wyceny wartości godziwej, przy maksymalnym wykorzystaniu odpowiednich obserwowalnych danych wejściowych oraz minimalnym oparciu się na danych wejściowych nieobserwowalnych.

2. Zastosowanie wartości godziwej do wyceny na dzień przejścia na MSSF

W bilansie sporządzonym na dzień przejścia na MSSF, zgodnie z MSSF 1, jednostka powinna:

- ująć wszystkie aktywa i zobowiązania zgodnie z treścią standardów,
- nie ujawniać składników aktywów i zobowiązań niezgodnych z zasadami standardów,
- odpowiednio zaklasyfikować, stosując zasady MSSF, składniki aktywów, zobowiązań lub kapitału własnego do określonych ich kategorii,
- dokonać wyceny aktywów i zobowiązań stosownie do standardów.¹⁵

---

rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) Nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do Międzynarodowego Standardu Rachunkowości (MSR) 12, Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) 1 i 13 oraz Interpretacji Komitetu ds. Interpretacji Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej (KIMSF) 20. http://www.mf.gov.pl/documents/764034/1002221/20130114_rozp_KE_1255-2012.pdf, data dostępu: 12.10.2014

¹⁵ Biuletyn do czasopisma Rzeczpospolita „Rachunkowość 2006”, *Przewodnik po MSSF i Zastosowanie Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej po raz pierwszy*, Deloitte, s. 11

Jednostka, w oparciu o MSSF 1 Zastosowanie Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej po raz pierwszy (par. 135), może zdecydować się, aby na dzień przejścia na MSSF wycenić wybrane składniki aktywów w wartości godziwej oraz stosować wartość godziwą jako zakładany koszt ustalony na ten dzień. Zatem wartość godziwa w zapisie MSSF 1 została ujęta jako możliwa opcja wyboru przy wycenie poszczególnych składników aktywów lub zobowiązań na dzień przejścia na MSSF przez jednostki stosujące wcześniej inne normy rachunkowości.

Wycena bilansowa w wartości godziwej aktywów i zobowiązań finansowych wymaga określonych informacji – ich zakres ujęto w MSSF 7 (tabela 2).

Tabela 2. Wybrane wymogi MSSF 7 w zakresie prezentacji informacji związanych z wyceną w wartości godziwej aktywów i zobowiązań finansowych

Paragraf MSSF 7	Najważniejsze ujawnienia dotyczące wyceny bilansowej aktywów i zobowiązań finansowych w wartości godziwej
MSSF 7.8 (a, d i e)	<p>W sprawozdaniu z sytuacji finansowej lub w informacji dodatkowej należy ujawnić wartości bilansowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) aktywów/zobowiązań finansowych wycenianych w wartości godziwej poprzez rachunek zysków i strat, ujmując oddzielnie: <ul style="list-style-type: none"> – aktywa/zobowiązania określone jako wyceniane w wartości godziwej poprzez rachunek zysków i strat w momencie początkowego ujęcia, – aktywa zaklasyfikowane jako przeznaczone do sprzedaży zgodnie z MSR 39; b) aktywów/zobowiązań finansowych dostępnych do sprzedaży/ przeznaczone do obrotu.
MSSF 7.20 (a)	<p>W sprawozdaniu z całkowitych dochodów lub w notach dodatkowych podmiot powinien ujawnić zysk/stratę netto z tytułu:</p> <ul style="list-style-type: none"> – aktywów lub zobowiązań finansowych wycenionych w wartości godziwej poprzez wynik finansowy, wykazując oddzielnie te aktywa i zobowiązania, które w chwili początkowego ujęcia uznał za wyceniane w wartości godziwej poprzez rachunek zysków i strat oraz te, które klasyfikuje jako przeznaczone do obrotu; – aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, wykazując oddzielnie kwotę zysku lub straty ujętą w innych składnikach całkowitego dochodu za dany okres.

MSSF 7.21 7B.2	W podsumowaniu swych głównych zasad rachunkowości jednostka ujawnia podstawę (-y) wyceny wykorzystane podczas opracowywania sprawozdania finansowego oraz inne zasady istotne dla zrozumienia tego dokumentu. Dla aktywów lub zobowiązań finansowych wycenianych w wartości godziwej przez wynik finansowy informacje te mogą obejmować charakter tych składników i przyjęte kryteria wyceny.
MSSF 7.25 MSSF 7.26	Dla każdej klasy aktywów i zobowiązań finansowych jednostka powinna ujawnić informacje o wartości godziwej w sposób umożliwiający ich porównanie z odpowiednią wartością bilansową. Aktywa i zobowiązania należy pogrupować w odpowiednie klasy, przy czym można je kompensować tylko w zakresie, w jakim ich kwoty kompensują się w sprawozdaniu z sytuacji finansowej.
MSSF 7.27	Podmiot powinien ujawnić dla każdej klasy instrumentów finansowych metody i założenia zastosowane w ustaleniu ich wartości godziwej. Jeśli nastąpiła zmiana w zakresie użytych technik wyceny, jednostka powinna ujawnić tę zmianę i jej przyczyny.

Źródło: Opracowanie własne.

W toku sporządzenia sprawozdania finansowego po raz pierwszy – zgodnie z MSSF – podstawę wyceny w wartości godziwej stanowić może cena rynkowa, opinia ekspertów, ewidencja transakcji rynkowych i inne. Dla wybranych grup składników aktywów podstawę szacowania wyceny w wartości godziwej przedstawia tabela 3:

Tabela 3. Zalecenia szacowania wartości godziwej niektórych aktywów

Składnik aktywów	Podstawa wyceny wartości godziwej	Źródło zalecenia
Grunty oraz budynki	Wycena oparta na ewidencji transakcji rynkowych, dokonywanej przez profesjonalnych rzeczoznawców.	MSR 16, par. 32
Maszyny i urządzenia	Wartość rynkowa ustalona na podstawie wyceny rzeczoznawców.	MSR 16, par. 32
	W przypadku braku ewidencji transakcji rynkowych dokumentujących wartość godziwą, gdy są to maszyny i urządzenia szczególnego charakteru, oraz z faktu, iż pozycje rzeczowych aktywów trwałych są rzadko sprzedawane osobno, konieczne może być oszacowanie wartości godziwej metodą dochodową lub zamortyzowanego kosztu zastąpienia.	MSR 16, par. 33

Aktywa niematerialne	Do wyceny należy zastosować cenę rynkową w przypadku, gdy dane aktywa niematerialne są przedmiotem obrotu.	MSR 38, par. 78
	Jeżeli nie istnieje aktywny rynek na dane składniki wartości niematerialnych, to zalecane jest stosowanie modelu wartości przeszacowanej: wykazanie w cenie nabycia lub koszcie wytworzenia pomniejszonym o późniejsze łączne odpisy amortyzacyjne i późniejsze łączne straty z tytułu utraty wartości	MSR 38, par. 81
Nieruchomości inwestycyjne	Podstawą wyceny są pochodzące z aktywnego rynku aktualne ceny rynkowe podobnych nieruchomości inwestycyjnych, które są podobnie zlokalizowane, znajdują się w takim samym stanie, są leasingowane na podobnych zasadach lub też służą podobnym celom określonym w innych umowach.	MSR 40, par. 45
	Przy braku aktualnych cen pochodzących z aktywnego rynku, za podstawę wyceny przyjmuje się: <ul style="list-style-type: none"> – występujące na aktywnym rynku aktualne ceny nieruchomości o innym celu lub charakterze, będących w innym stanie i inaczej zlokalizowanych; – niedawne ceny z mniej aktywnego rynku, po skorygowaniu ich o wszelkie zmiany warunków ekonomicznych, które nastąpiły od czasu przeprowadzenia analizowanych transakcji zawartych w tych cenach; – projekcje zdyskontowanych przepływów środków pieniężnych, opartych na warunkach zawartych we wszystkich podpisanych umowach leasingu, innych umowach oraz dowodach zewnętrznych, takich jak aktualne ceny rynkowe najmu podobnych obiektów. 	MSR 40, par. 46

Źródło: Opracowanie własne

Przeprowadzenie wyceny w wartości godziwej wymaga aby:

- jednostka wskazała element aktywów lub zobowiązań, podlegający wycenie,
- przyjęto założenie co do możliwie najlepszego wykorzystania obiektu – dotyczy to składnika aktywów niefinansowych,
- zidentyfikowano podstawowy lub najkorzystniejszy rynek, na którym transakcja mogłaby zostać zrealizowana,
- dokonano doboru właściwej techniki wyceny.

Określając, czy wartość godziwa w początkowym ujęciu jest równoważna cenie transakcji, jednostka uwzględnia czynniki właściwe dla danej transakcji i dla wybranego składnika bilansu, gdyż procedurą wyceny objęty jest zawsze konkretny składnik aktywów lub zobowiązań. Stąd koniecznym jest uwzględnienie jego cech specyficznych: stanu technicznego, lokalizacji, ograniczeń prawnych w użytkowaniu, i sprzedaży, relacji popytu i podaży zachodzących na danym rynku.¹⁶

3. Zastosowanie wartości godziwej na moment przejścia przez polskie spółki giełdowe

Określenie „wartość godziwa”, wywodzące się od angielskiego „fair value”, od 13 lat funkcjonuje w słowniku polskiej rachunkowości. Jej definicję zawarto w ustawie o rachunkowości (art. 28 ust. 6); zgodnie z jej brzmieniem, wartość godziwa oznacza „kwotę, za jaką dany składnik aktywów mógłby zostać wymieniony, a zobowiązanie uregulowane na warunkach transakcji rynkowej, pomiędzy zainteresowanymi i dobrze poinformowanymi, niepowiązаныmi ze sobą stronami”¹⁷.

Dla zbadania zastosowania wartości godziwej na dzień przejścia na MSSF przez polskie spółki giełdowe przeprowadzono badania obejmujące lata 2005–2011. W tym celu dokonano analizy skonsolidowanych oraz jednostkowych sprawozdań finansowych polskich spółek notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie. Badaniem objęto sprawozdania po raz pierwszy opracowane zgodnie z MSSF. Ustalenie próby badawczej dokonano metodą doboru celowego, uwzględniając dostępność informacji zawartych w pierwszych sprawozdaniach finansowych sporządzonych w oparciu o MSSF; do badania wytypowano 209 jednostek.

Przeanalizowanie pierwszych sprawozdań finansowych sporządzonych zgodnie z MSSF, przygotowanych przez wybrane spółki, wykazało, iż tylko 111 jednostek skorzystało z możliwości wyboru wyceny w wartości godziwej, przewidzianej w MSSF 1. Wynika z tego, że 88 podmiotów (42% próby) nie wskazało zastosowania wartości godziwej za podstawę wyceny na dzień przejścia. Ponieważ 10 spółek nie odnotowało tytułów dokonanych korekt, w kolejnych badaniach ich nie uwzględniono.

Na podstawie przeprowadzonych obserwacji można stwierdzić, iż zastosowanie wartości godziwej odbyło się w formie przyjęcia jej – jako zakładanego kosztu na dzień przejścia¹⁸ – do wyceny:

- a) rzeczowych aktywów trwałych w 107 spółkach (stanowi to 96% jednostek, które wskazały na wycenę w wartości godziwej na dzień przejścia),

---

¹⁶ J. Gierusz, *Pomiar wartości aktywów i zobowiązań w świetle MSSF 13. Wycena w wartości godziwej*, Zarządzanie i Finanse, czasopismo Wydziału Zarządzania UG, Nr 4 z 2012 roku, cz. 3, s. 210.

¹⁷ Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. Nr 121, poz. 591 z późn. zm.)

¹⁸ Badaniem objęto jedynie wskazane przez spółki przeszacowanie stanowiące podstawę wyceny na dzień przejścia, wynikające z zastosowania MSSF 1.

- b) nieruchomości inwestycyjnych – dotyczy to 27 spółek (24% podmiotów, które wskazały na wycenę w wartości godziwej na dzień przejścia),
- c) wartości niematerialnych w 22 jednostkach (20% spółek, które wskazały na wycenę w wartości godziwej na dzień przejścia).

Implementacja wartości godziwej jako zakładanego kosztu na dzień przejścia stanowiła najczęstszą przyczynę korekt, wynikających z przyjęcia MSSF 1. Pozostałe korekty, związane z wdrożeniem MSSF to:

I. w zakresie rzeczowych aktywów trwałych:

- korekta amortyzacji, wynikająca z szacunku ekonomicznego okresu użytkowania oraz odwrócenia jednorazowych odpisów majątku nisko cennego (wskazało na to 58 jednostek),
- wykazanie elementów środków trwałych w wyniku przekształcenia leasingu operacyjnego w finansowy (miało to miejsce w przypadku 18 spółek),
- przedstawienie składników rzeczowych aktywów trwałych – zgodnie z MSSF 5 – jako przeznaczonych do sprzedaży (dotyczyło 16 spółek),
- wykluczenie prawa wieczystego użytkowania poprzez jego ujęcie jako leasingu operacyjnego (dokonało tego 21 podmiotów),
- reklasyfikacja zaliczek na środki trwałe w budowie do należności (wskazało na to 10 spółek),
- reklasyfikacja istotnych części zamiennych z zapasów do rzeczowych aktywów trwałych (dokonano tego w 6 spółkach),
- wyodrębnienie części składowych aktywów trwałych o dużym znaczeniu jako odrębnych składników majątku trwałego (dotyczyło to 6 jednostek);

II. w zakresie wartości niematerialnych:

- korekta amortyzacji z tytułu oszacowania ekonomicznego okresu użytkowania (przeprowadziły ją 22 spółki),
- wykazanie składników spełniających kryteria MSR 38, dotychczas nie ujmowanych jako wartości niematerialne i prawne (dotyczyło to 16 spółek),
- zaprzestanie prezentacji tytułów wartości niematerialnych niespełniających wymogów MSR 38 (miało to miejsce w przypadku 17 spółek);

III. w zakresie nieruchomości inwestycyjnych:

- przekwalifikowanie nieruchomości z rzeczowych aktywów trwałych do nieruchomości inwestycyjnych (dokonano tego w 13 jednostkach);

IV. w pozostałych płaszczyznach:

- usunięcie aktywów i zobowiązań dotyczących zakładowego funduszu świadczeń socjalnych (przeprowadzono to w 62 spółkach),
- oszacowanie lub zmiana wyceny rezerw na świadczenia pracownicze (zrobiono to w 42 podmiotach),
- przekwalifikowanie do należności zaliczek na zapasy (wykazały to 22 spółki),
- zastosowanie metod konsolidacji zgodnych z MSSF (w 20 spółkach),
- eliminacja z rozliczeń międzyokresowych tytułów niespełniających kryteriów klasyfikacji do tej pozycji (miało to miejsce w przypadku 19 przedsiębiorstw),
- hiperinflacyjne przeliczenie tytułów zaliczanych do kapitałów własnych (wskazało na to 17 spółek),
- korekta wyceny, w związku z zastosowaniem MSR 21, tytułów ujętych w walutach obcych (przeprowadziło ją 15 jednostek),
- wycena zobowiązań finansowych metodą efektywnej stopy zwrotu (dokonano jej w 12 spółkach).

Spośród spółek, które przeszacowały do wartości godziwej na dzień przejścia na MSSF składowe rzeczowych aktywów trwałych, 19 jednostek przyjęło także jako zasadę wyceny bilansowej tych składników model oparty na wartości przeszacowanej do wartości godziwej¹⁹. Z pozostałych przebadanych spółek jedynie 6 jednostek zastosowało tę metodę wyceny bilansowej. Warto dodać, iż zawarty w MSR 38 model wyceny bilansowej oparty na wartości przeszacowanej²⁰, dla wartości niematerialnych przyjęły trzy spółki. Z kolei przewidziany w MSR 40²¹ model wartości godziwej, jako zasadę wyceny bilansowej nieruchomości inwestycyjnych, wybrało 14 z 27 podmiotów, które wyceniły te składniki aktywów na dzień przejścia w wartości godziwej. Takiego wyboru dokonało także 30 z pozostałych spółek.

Z analizy sprawozdań spółek objętych badaniem wynika jednoznacznie, iż jednostki te w różnym stopniu przyjmowały kategorię wartości godziwej jako wyznacznika ustalenia zakładanego kosztu na dzień przejścia na MSSF: 69 przedsiębiorstw zdecydowało się jedynie na przeszacowanie składników zaliczanych do rzeczowych aktywów trwałych. Cztery spółki wyceniły do wartości godziwej jedynie posiadane nieruchomości inwestycyjne, a siedem jednostek przeszacowało zarówno pozycje środków trwałych, nieruchomości inwestycyjnych oraz tytułów niematerialnych. Dane odnośnie zastosowania wartości godziwej przez spółki objęte badaniem zawiera tabela 4.

---

¹⁹ MSR 16, par. 31.

²⁰ MSR 38, par. 75.

²¹ MSR 40, par. 33.

Tabela 4. Zastosowanie przez badane spółki wartości godziwej jako zakładanego kosztu

Zastosowanie wartości godziwej jako zakładanego kosztu na dzień przejścia do składników:	Liczba spółek, które dokonały przeszacowania
tylko rzeczowych aktywów trwałych	69
rzeczowych aktywów trwałych i nieruchomości inwestycyjnych	16
rzeczowych aktywów trwałych i wartości niematerialnych	15
rzeczowych aktywów trwałych, nieruchomości inwestycyjnych oraz wartości niematerialnych	7
tylko nieruchomości inwestycyjnych	4
Razem	111

Źródło: Opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań.

Przejście spółek giełdowych z Ustawy o rachunkowości na Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej skutkuje zmianą wartości aktywów i pasywów oraz ujawnianiem różnic z tym związanych. Jednakże przeprowadzenie wiarygodnej wyceny wartości środków trwałych lub nieruchomości inwestycyjnych według wartości godziwej lub zamortyzowanego kosztu – zgodnie z MSSF 1 – charakteryzuje się dużym stopniem subiektywności. Zatem, celem ograniczenia tej subiektywności, korzysta się z usług specjalistów i uprawnionych rzeczoznawców majątkowych.

Zakończenie

Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości wydała MSSF 1 „Zastosowanie MSSF jako podstawy rachunkowości po raz pierwszy” 19 czerwca 2003 roku. Nowelizacja tego standardu miała miejsce 31 grudnia 2006 roku – wówczas MSSF 1 przyjął nazwę: „Zastosowanie Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej po raz pierwszy”. Standard ten obowiązuje polskie spółki giełdowe od 2005 roku – zatem wskazanym jest śledzenie różnych aspektów jego stosowania. W opracowaniu skoncentrowano się na wykorzystaniu wartości godziwej jako metody wyceny wybranych składników aktywów i zobowiązań na dzień przejścia na MSSF. Przeprowadzone badania ujawniły, iż z tej opcji wyboru w latach 2005–2011 skorzystało 111 spółek notowanych na warszawskiej giełdzie papierów wartościowych.

Bibliografia

1. Biuletyn do czasopisma Rzeczpospolita „Rachunkowość 2006”, *Przewodnik po MSSF 1 Zastosowanie Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej po raz pierwszy*, Deloitte 2006.

2. Engelgardt E., *Rola wartości godziwej w procesie pomiaru wartości*, [w:] *Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia* Nr 32, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2011,
3. Gierusz J., *Koszt historyczny czy wartość godziwa – dylematy wyceny w rachunkowości*, *Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości*, tom 62 (118), SKwP, Warszawa 2011.
4. Gierusz J., *Pomiar wartości aktywów i zobowiązań w świetle MSSF 13 Wycena w wartości godziwej*, *Zarządzanie i Finanse*, czasopismo Wydziału Zarządzania UG, Nr 4 z 2012 roku, cz.3.
5. Gierusz J., K. Gościński, B. Zackiewicz, *MSSF 1 Zastosowanie Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej po raz pierwszy, Międzynarodowe i krajowe regulacje sporządzania sprawozdań finansowych w praktyce*, Difin, Warszawa 2007.
6. Kwiecień M., (2009), *Sprawozdawczość finansowa a kryzys finansowy*, artykuł na Ogólnopolską Konferencję Naukową *Sprawozdawczość finansowa jako źródło informacji ekonomicznej*, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Lublin.
7. *MSSF 1 – Zastosowanie Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej po raz pierwszy*. W: *Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej według stanu na dzień 1 stycznia 2011 r.* Część A. IFRS Foundation oraz Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, London–Warszawa 2011.
8. Mućko P., *Koncepcja zmian w sprawozdawczości finansowej spółek publicznych*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2008, s. 208–216, [za:] E. Engelgardt, *Rola wartości godziwej w procesie pomiaru wartości*, [w:] *Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia* Nr 32, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2011.
9. Pieter J., *Oceny i wartości*, Wydawnictwo „Śląsk”, Katowice 1973.
10. Rozporządzenie Komisji (UE) Nr 1255/2012 z dnia 11 grudnia 2012 r. zmieniające rozporządzenie (WE) Nr 1126/2008 przyjmujące określone międzynarodowe standardy rachunkowości zgodnie z rozporządzeniem (WE) Nr 1606/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do Międzynarodowego Standardu Rachunkowości (MSR) 12, Międzynarodowych Standardów Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) 1 i 13 oraz Interpretacji Komitetu ds. Interpretacji Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej (KIMSF) 20. http://www.mf.gov.pl/documents/764034/1002221/20130114_rozp_KE_1255-2012.pdf, data dostępu: 12.10.2014.
11. Skoczek–Spychała M., *Wycena składników Sprawozdania finansowego*, [W:] *Standardy rachunkowości w świetle wyzwań współczesnej gospodarki*, Tom II, *Analiza standardów rachunkowości*, [w:] Z. Messner, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Katowicach, Katowice 2006.

12. Stępień K., (2005), *Nadrzędne cele działalności jednostek gospodarczych*, Zeszyty Naukowe Akademii Ekonomicznej w Krakowie Nr 674.
13. Świdarska, *Wyzwania dla ekspertów rachunkowości wobec nowych koncepcji raportowania*, [w:] „Rachunkowość wczoraj, dziś, jutro”, [red.:] T. Cebrowska, A. Kowalik, R. Stępień, SKwP, Warszawa 2007.
14. Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. Nr 121, poz. 591 z późn. zm.).
15. Walińska E., *Sprawozdawczość finansowa XXI wieku – bez granic?*, [w:] *Rachunkowość wczoraj, dziś, jutro*, [red.:] T. Cebrowska, A. Kowalik, R. Stępień, SKwP, Warszawa 2007.
16. Zarzecki D., 1999, *Metody wyceny przedsiębiorstw*, Fundacja Rozwoju Rachunkowości w Polsce, Warszawa, s. 52–54, [za:] W. Molenda, *Wartość godziwa – zastosowanie i procedury ustalania*, SKwP, Warszawa 2008.

Streszczenie

Zgodnie z MSSF 1, spółki giełdowe powinny wykazać w pierwszym sprawozdaniu finansowym, sporządzonym zgodnie z MSSF, informacje dotyczące zasad wyceny na dzień przejścia. Zaprezentowane w artykule badania umożliwiły identyfikację kryteriów, którymi kierowały się w tym aspekcie polskie podmioty giełdowe. Badaniem objęto 111 podmiotów – wszystkie, które powołały się na zastosowanie wartości godziwej dla potrzeb zaprezentowania w sprawozdaniu finansowym jak najbardziej wiarygodnej wartości jednostki.

Summary

According to IFRS 1, publically-traded companies should declare the principles of their valuation in the first financial statement given after the transition date. The research presented in this article provides the criteria Polish companies use in their valuations. The study includes 111 subjects that claimed the use of fair value estimates in their financial statements in order to show the most credible valuations.

Informacje o autorze

dr Karolina Gościniak,
Uniwersytet Gdański,
Wydział Zarządzania